

транспорту : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 180 с.

4. Дараган В.В. Протидія злочинам у сфері державних закупівель підрозділами Державної служби боротьби з економічною злочинністю: монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2014. 152 с.

5. Єфімов В.В., Дараган В. В., Часова Т.О. Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції під час протидії злочинам у сфері державних закупівель : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 205 с.

6. Дараган В.В. Протидія злочинам у сфері державних закупівель підрозділами Департаменту захисту економіки Національної поліції України : монограф. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 224 с.

7. Дараган В.В., Кисельов А.О. Організація та тактика використання негласних позаштатних працівників Національної поліції у протидії злочинам у сфері державних закупівель: монограф. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2017. 139 с.

8. Дараган В.В. Оперативно-розшукова протидія злочинам у сфері державних закупівель: проблеми теорії та практики: монограф. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 352 с.

9. Василичук В.І. Оперативно-розшукова профілактика злочинів у бюджетній сфері: Автореф. дис. ... д.ю.н.: 12.00.09. Київ: НАВС, 2012. 36 с.

УДК 343.98

DOI: 10.31733/17-03-2023-444-446

Дар'я ШЕРЕМЕТЬЄВА

судовий експерт сектору технічного дослідження документів та обліку відділу криміналістичних видів досліджень Запорізького НДЕКЦ МВС

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ПРОБЛЕМИ БОРЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

На сьогодні, в умовах збройної агресії проти України, процесу реформування стабільної економічної та політичної системи суспільства та формування правової держави, усе більшу актуальність набуває боротьба з організованою злочинністю, яка завдає шкоди державі, негативно впливає на стан економіки та ускладнює криміногенну ситуацію в цілому.

Суспільна небезпечність вчинення злочинів організованими злочинними об'єднаннями є значно підвищеною і стає загрозою для розвитку України як демократичної, соціальної і правової держави з обраним євроінтеграційним курсом [1, с.6].

Криміналістична характеристика організованих злочинних утворень має велике значення для успішного вирішення теоретичних і практичних завдань методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень (злочинів). Саме криміналістична характеристика, яка являє собою систему відомостей про криміналістично-значущі ознаки кримінальних правопорушень (злочинів) певного виду, відображає закономірні зв'язки між ними і слугує побудові та перевірці слідчих версій є інформаційною базою для ефективного розслідування.

Останнім часом організована злочинність набула значного міжнародного характеру. Організовані злочинні угруповання все частіше долають кордони, утворюють подібні транснаціональні компанії, які займаються злочинним бізнесом. Суттєво впливають на безпеку життя і здоров'я громадян і такі форми організованої злочинності, як наркобізнес, сексуальна експлуатація, торгівля зброєю, кіберзлочинність.

Серйозну загрозу національній безпеці становить діяльність на території України транснаціональних угруповань, утворених за етнічною ознакою та екстремістської спрямованості, що сприяє ескалації жорстокості й насильства, дестабілізації внутрішньої соціально-політичної ситуації. Організоване злочинне середовище інколи називають «п'ятою гілкою влади у державі» [2, с.532].

Теоретичними питаннями боротьби з організованою злочинністю займалося багато вчених-криміналістів, зокрема Ю. П. Аленін, В. П. Бахін, В.Г.Гончаренко, А. В. Дулов, В.О.Коновалова, В. С. Кузьмічов, В.Г.Лукашевич, Г. А. Матусовський, В.В.Тищенко, В. Ю. Шепітько та ін.

Доктринальні положення, сформульовані зазначеними авторами, мають важливе наукове і практичне значення. Водночас сучасні реалії розвитку організованої злочинності свідчать про те, що вона набула принципово нової якості, трансформується не лише в злочинні організації різного ступеня складності, чисельності та масштабів впливу, а й здатна утворювати квазі-державні об'єднання кримінальної спрямованості.

Саме тому, протидія організованій злочинності має стати одним із пріоритетних завдань й потребує детального вивчення криміногенної природи цього явища, її витоків та особливостей, сфери кримінальної діяльності й суб'єктивного складу, наукового обґрунтування пропозицій щодо вирішення теоретичних і практичних проблем, які виникають у процесі протидії в Україні, інших державах та регіонах світу, ужиття дієвих міжвидомчих заходів і поглиблення міжнародної співпраці.

Одним з основних завдань, які повинна вирішувати наука криміналістика у вказаному напрямі є актуалізація наукового і методичного забезпечення боротьби з організованою злочинністю, підвищення її більшої результативності шляхом впровадження у діяльність органів правоохоронної системи найновітніших наукових технологій та передового досвіду, інших спеціалістів та країн.

Слід зазначити, що корені світової організованої злочинності беруть початок в Японії та Італії. Протягом досить тривалого часу там існують злочинні організації: Якудза, Сицилійська мафія (COSA NOSTRA), Каморра та Ндрангета, представників яких періодично викривають у верхніх ешелонах влади. Основними сферами діяльності цих угруповань є наркобізнес, відмивання грошей та рекет. На основі аналізу наукових досліджень та практики правоохоронної діяльності, можливо визначити перелік основних ознак, притаманних діяльності організованої злочинності: досить високий рівень організації та конспірації всієї ланки осіб; наявність корумпованих зв'язків в органах державної влади й управління, а також в правоохоронних органах; наявність в усіх співучасників значної бази у вигляді зброї, наркотиків, грошових фондів, банківських рахунків, цінних паперів, нерухомості; забезпечення безпеки та тривалої злочинної діяльності за рахунок наявності у злочинних угруповань офіційного так званого «прикриття»; політизація організованої злочинної діяльності.

Організовану злочинність слід розглядати, як певну спільноту пов'язаних спільною злочинною метою осіб, які об'єдналися для вчинення злочинних діянь. Зміст умислу визначається характером спеціальної мети, для досягнення якої створено організовану групу, а також функціонально-рольовою участю, що виконується для цього конкретним учасником групи. Вступаючи до організованої злочинної групи, особа має усвідомлювати ціль, поставлену перед угрупованням, і характер методів її досягнення. Член злочинної організації має нести відповідальність за кожен злочин, учинений цією групою, якщо він усвідомлював її злочинну мету.

Стосовно законодавчого визначення, організованою злочинністю визнається об'єднання осіб, яке є: стійким ієрархічним, об'єднує декількох осіб (трьох і більше), за попередньою змовою зорганізоване його членами або структурними частинами для спільної діяльності та досягнення мети. Уся діяльність злочинної організації спрямована на безпосереднє вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів, керівництво чи координацію злочинної діяльності інших осіб, забезпечення функціонування. Організацію очолює сильний лідер, який, використовуючи авторитарні методи управління, «замикає на собі» усі структурні ланки.

Необхідно зазначити, що тривале функціонування організованої злочинності забезпечується власною розвідкою та контррозвідкою. Її структура формується на базі державно-виробничих управлінських структур, що в своїй діяльності виконують функції законного та злочинного характеру.

Для більш ефективного розслідування кримінальних правопорушень (злочинів), учинених організованою злочинністю, на нашу думку, можливо сформулювати для правоохоронних органів, так звану ієрархію: керівництво; «розвідка»; «контррозвідка» та «радники-спеціалісти»; відповідальні особи «наглядачі» певних територій та напрямів діяльності; особа «казначей», відповідальна за матеріальне забезпечення; виконавці бойовики та охорона.

Слід звернути увагу, що правоохоронним органам для активізації боротьби з організованою злочинністю, необхідно чітко уявляти схожість та відмінність лідера та консультанта злочинного угруповання. Зазначене дозволить більш ефективніше відслідковувати кримінальну діяльність конкретних суб'єктів на більш ранніх етапах

досудового розслідування.

Як свідчить практика, у випадку затримання до відповідальності притягуються лише особи, які безпосередньо вчиняли конкретні неправомірні дії, в той час як лідери та інші учасники, залишаються поза увагою органів досудового розслідування, що дає їм можливість продовжувати свою злочинну діяльність. Розслідування починається з проведення першочергових слідчих (розшукових) дій, які на початковому етапі дають змогу встановлення певної інформації та наявної слідчої картини [3]. Основними серед них є – проведення огляду місця події або обшуку.

Варто зазначити, що успішному проведенню вищезазначених слідчих (розшукових) дій сприяє дотримання певних принципів, які вироблені криміналістикою й загальною слідчою практикою, зокрема:

- єдине керівництво оглядом або обшуком;
- своєчасність і невідкладність;
- об'єктивність, всебічність і повнота;
- цілеспрямованість;
- планомірність і системність;
- застосування науково-технічних засобів;
- забезпечення заходів безпеки;
- використання допомоги громадськості;
- використання оперативної інформації.

У сучасному українському законодавстві формується кримінально-правова та криміналістична основа протидії організованій злочинності. На основі аналізу наукових робіт з криміналістики та слідчої практики, можливо зробити висновок, що організована злочинність має лише її притаманні ознаки та її слід виділяти як окрему форму співучасті.

Насамкінець слід зазначити, що криміналістична характеристика певного виду або групи злочинів є важливою частиною окремої криміналістичної методики та має не тільки велике теоретичне значення, а й застосовується в практичній діяльності під час організації розслідування.

1. Невідома Н.В. «Вчинення злочину організованою групою»: монографія/ Х: Право, 2017. – 224 с.

2. Настільна книга слідчого: [Наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів] /М.І.Панов, В.Ю.Шепітько, В.О.Коновалова та ін. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2007. 728 с.

3. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю»: Закон України №3341 – XII // ВВР, - 1993. - №35. //Законодавче забезпечення оперативно-розшукової діяльності. Збірник нормативно-правових актів / Упорядник: І.В. Сервещкий, С.І. Ніколаюк, Р.О. Коніжай, В.І. Лазутко, О.М. Юрченко. – К.: НАВСУ, 2001.

УДК 343.9

DOI: 10.31733/17-03-2023-446-448

Олександр КРИВОПУСК

викладач кафедри криміналістики

та домедичної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ, ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛІСНОГО НЕВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКІВ ПО ДОГЛЯДУ ЗА ДИТИНОЮ

Невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування в умовах збройної агресії є актуальним питанням, про що свідчать статистичні дані. Зокрема, згідно відомостей, які відображені у Єдиному звіті про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування, з моменту повномасштабного вторгнення росії, було зареєстровано 722 злочини за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого статтею 166 Кримінального Кодексу України, і лише 33 обвинувальних акти органами досудового розслідування було